

11^{ος} αι. : ΚΟΜΝΗΝΟΙ : τελευταία αναλαμπή

- Το Βυζάντιο χάνει εδάφη (νέοι εχθροί : Σελτζούκοι Τούρκοι)
- Το εμπόριο στα χέρια των Ιταλών
- Οι δυο πρώτες σταυροφορίες
- Στήριγμα το ελληνικό πολιτιστικό παρελθόν

Μετά το θάνατο του Βασίλειου Β' (1025) → Κων/νος Η' : τρεις κόρες
Ευδοκία, Ζωή, Θεοδώρα

←
1028- 1056: ευνοούμενοι της Ζωής: Ρωμανός Ζ' Αργυρός → Μιχαήλ Δ' (κακή υγεία) → Κων/νος Θ' Μονομάχος (τεμπέλης, αδιάφορος, αυξάνεται η δύναμη της αριστοκρατίας και της Εκκλησίας: Μιχαήλ Κηρουλάριος) → Μιχαήλ ΣΤ' → Θεοδώρα (αδελφή Ζωής)

1056 - 1081: Γενικά χάος: Οι Νορμανδοί κατακτούν την Κ. Ιταλία (1071), οι Σελτζούκοι Τούρκοι προωθούνται δυτικά, οι Ιταλικές πόλεις αποκτούν ολόένα και περισσότερα προνόμια

Πιο συγκεκριμένα:

Ο Μιχαήλ ΣΤ' εκθρονίζεται από τον **Ισαάκιο Κομνηνό** : παραιτείται υπέρ του → *Κωνσταντίνου Δούκα* του οποίου η χήρα παντρεύεται το *Ρωμανό Δ'* το Διογένη (του οποίου ο στρατός συντρίβεται στο Ματζικέρτ από τους Σελτζούκους (1071) → *Μιχαήλ Ζ'*: παραιτείται υπέρ του → *Νικηφόρου Βοτανιάτη*, ο οποίος εκθρονίζεται από τον ξάδελφο του Ισαάκιου Κομνηνού, Αλέξιο.

→ **Αλέξιος Α' Κομνηνός** (1081-1118) : ικανός αυτοκράτορας:

Διοίκηση:

- αυξάνεται ο αριθμός των αξιωμάτων
- η διοίκηση παύει να χαρακτηρίζεται από την άκαμπτη γραφειοκρατική δυσκαμψία
- αυξάνεται ο αριθμός των θεμάτων → μειώνεται η έκτασή τους

Οικονομία

κερδοσκοπική πολιτική

- Ο αυτοκράτορας απαιτεί να του καταβάλλονται οι φόροι σε νομίσματα πλήρους αξίας (αν και το νόμισμα έχει υποτιμηθεί) → αυξάνει η φορολογία
- Οι φορολογούμενοι επιβαρύνονται με υποχρεωτική προσφορά εργασίας (έργα οδοποιίας, κατασκευής γεφυρών κ. α.

- *Η απληστία κάποιων ιδιωτών στους οποίους ανατίθεται η είσπραξη των φόρων δυσχεραίνει την κατάσταση των φορολογουμένων*
- Κρατάει τους Νορμανδούς εκτός συνόρων
- Χρησιμοποιεί τους σταυροφόρους (*α΄ σταυροφορία : 1096-1099*) για να συγκρατήσει τους Σελτζούκους (όμως οι σταυροφόροι είναι προπομποί των δυτικών εμπόρων που θα ακολουθήσουν)
- Χρησιμοποιεί και το στόλο της Βενετίας δίνοντας όμως περισσότερα προνόμια. (χρυσόβουλο , 1081)

→ **Ιωάννης Β΄ Κομνηνός** (1118-1143):

- ανακαλεί τα προνόμια, οι Βενετοί όμως τώρα πια δεν περιορίζονται εύκολα
- στρατιωτικές επιτυχίες κατά των Σελτζούκων

→ **Μανουήλ Α΄ Κομνηνός** (1143-1180):

[επί βασιλείας του η β΄ σταυροφορία (1147-1149)]

λάτρης των ιδεών της Δύσης, στηρίζεται στα όπλα των δυτικών και κυρίως στα πλοία των Βενετών → περισσότερα προνόμια → τα έσοδα των τελωνείων της Κωνσταντινούπολης εξανεμίζονται
μεγάλη ήττα του βυζαντινού στρατού στο Μυριοκέφαλο (1176) → οι Τούρκοι μονιμοποιούν την εγκατάσταση τους
→ χήρα Μανουήλ: Μαρία της Αντιοχείας (επιτροπος του ανήλικου γιου του Μανουήλ Αλέξιου Β΄): → χάος → πήρε την εξουσία με τη βία (δολοφόνησε τον Αλέξιο) ο

→ **Ανδρόνικος Κομνηνός** (1143 -1180): αντίδραση κατά των Λατίνων

- *Προσπάθησε να προστατεύσει τους χωρικούς από τις καταχρήσεις των δυνατών*
- *Αγωνίστηκε να εξαλείψει τη διαφθορά και τις καταχρήσεις στη δημόσια διοίκηση*

όμως:

- *Χρήση βίας → αμαυρώνεται η κοινωνική πολιτική του → η βασιλεία του εξελίσσεται σε τυραννία → ξεσπάει η αγανάκτηση του λαού → το πρόγραμμά του αποτυγχάνει*
- *Επιδείνωση σχέσεων με Δύση.*

→ εκθρονίζεται

Ο ΘΕΣΜΟΣ ΤΗΣ ΠΡΟΝΟΙΑΣ

Ο αυτοκράτορας παραχωρεί σε στρατιωτικούς (όχι μόνο σε μεγαλογαιοκτήμονες όπως στη Δύση, αλλά σε οποιονδήποτε) **αγροτικές εκτάσεις ή το δικαίωμα είσπραξης φόρων με αντάλλαγμα στρατιωτική υπηρεσία** → οι παροχές αυτές ονομάζονται **πρόνοιες**:

Με τις Πρόνοιες οι στρατιώτες εξασφαλίζουν κατοχή πλούσιας και σιτοφόρας γης, ενώ ο μισθός τους παραμένει στο κράτος

- ✓ οι πρόνοιες δεν αποτελούν ιδιοκτησία του προνοιάριου, αλλά του κράτους (οι προνοiάριοι παίρνουν μόνο τη νομή) → **δεν μπορούν να μεταβιβάσουν στους κληρονόμους του** (ο Μιχαήλ επιτρέπει τη μεταβίβαση του δικαιώματος της νομής, όχι την εκποίηση τους)· ο στρατός παύει να είναι μισθοφορικός.
- ✓ **οι προνοiάριοι είναι έφιπποι μαχητές που ηγούνται ομάδας στρατιωτών των οποίων ο αριθμός ποικίλλει ανάλογα με το μέγεθος της πρόνοιας**

→

Ο στρατός τελικά αναδεικνύεται σε κυρίαρχη τάξη → ζει σε βάρος του αγροτικού πληθυσμού → πολλοί σπεύδουν να καταταγούν

ΑΓΓΕΛΟΙ (1185 -1196)

(επί Αγγέλων η γ' σταυροφορία: 1187 - 1192)

→ Ισαάκιος Β' , Αλέξιος Γ' , Ισαάκιος Β' (δεύτερη βασιλεία) και Αλέξιος Δ' Αλέξιος Β' Μούρτζουφλος)

- προνόμια στους Δυτικούς
- Μεγάλη ανωμαλία, μεγάλη φτώχεια

1204: Άλωση από τους Σταυροφόρους

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Αφού διαβάσετε προσεκτικά το απόσπασμα «Ο αριστοκρατικός πατριωτισμός των Βυζαντινών» στη σελ. 56 του βιβλίου σας να εξηγήσετε τι σημαίνει ο όρος «αριστοκρατικός πατριωτισμός»;
2. Να συγκρίνετε το Θεσμό της Πρόνοιας με τη Φεουδαρχία
3. Αφού μελετήσετε το παρακάτω απόσπασμα να περιγράψετε την εικόνα που είχαν οι Βυζαντινοί για τους δυτικούς το 12^ο αι και να επισημάνετε το βασικό στοιχείο που θα διαφοροποιεί έκτοτε τους δυο κόσμους